

Úvod do filozofie 1/Filozofie 1

Eklektici a atomisté

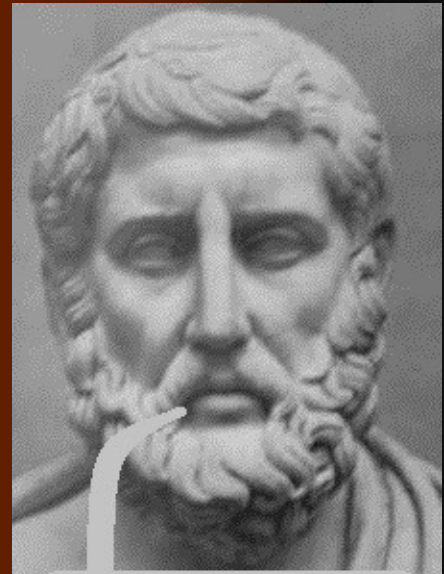
Empedoklés z Akragantu (490 – asi 430 př. n. l.)

- státník, básník, učitel náboženství, prorok, lékař, divotvorce a filosof;
- eklektik a pluralista; báseň *O přírodě*;

Nejdůležitější myšlenky:

1. čtyři základní „kořeny veškerenstva“
(živly světa) : oheň, voda, vzduch, země →

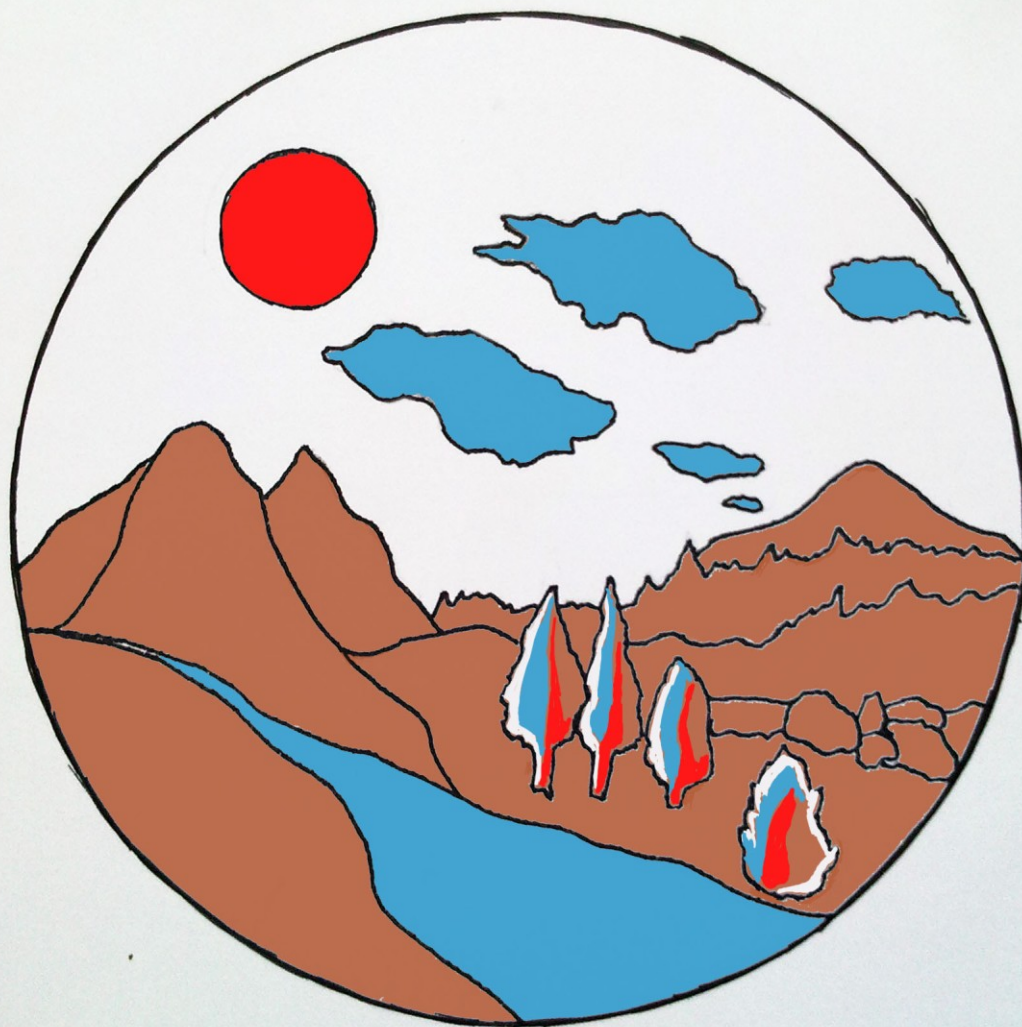
metafora mísení (*míxis*)
místo představy
vznikání a zanikání.

Oheň, voda... ale na
ohnivou vodu jsem
úplně zapomněl!

Empedokleova krajina

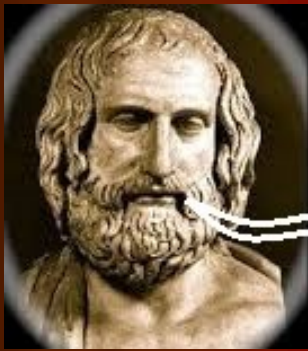
2. dvě formující síly: *Láska (Filotés)* – spojující a *Nenávist (Neikos)* – rozdělující.

3. myšlenka evoluce živých organismů: rostliny → živočichové → lidé (lidé byli nejdříve androgynní, oboupohlavní, až pak se od sebe oddělili); věří na Reinkarnaci.

4. každý element vnějšího světa je poznáván elementem stejného druhu v nás (princip analogie).

Empedoklés vs. eleaté

- shoduje se s eleaty v přesvědčení, že jsoucno je a nevzniká ani nezaniká a že neexistuje nejsoucno (prázdno).
- od eleatů se odklání jednak primárním zaměřením svého výkladu na smyslově vnímatelnou skutečnost a dále zohledněním dalších charakteristik vedle jsoucnosti, jež mu dovolují rozlišit různá jsoucna. Jejich míšením pak ze vysvětlit „vznik“ a „zánik“ věcí kolem nás.

SEMENO
SEM,
SEMENO
TAM...

Anaxagorás z Klazomen (asi 500 – 428 př. n. l.)

- první přivedl filosofii do Atén;
- první byl odsouzen za bezbožnost;
- teoretik: *theóriá* → pozorování, které vede k výkladu;
- základními prvky skutečnosti jsou „*semena věcí*“ (*homoimerie*), neomezené množství kvalitativně odlišných pralátek jsou neomezeně dělitelné;

„*Jak by totiž mohl vzniknout vlas z nevlasu
a maso z nemasa?*“

- řídicím principem „mísení“ prvků je *rozum (Nús)*: neosobní mysl, duch, všemohoucí → z chaosu utváří uspořádaný celek světa!
- Nús ale není bohem, A. nepředpokládá myšlenku stvoření!

„Ale řeknu ti něco jiného: žádná z veškerých smrtelných věcí nemá zrození a žádná nemá ani konec v bídné smrti, nýbrž jest jenom mísení vzájemná výměna toho, co se mísí – avšak lidé to nazývají zrozením.“

Teorie výživy (Empedoklés vs. Anaxagorás)

Empedoklés:

Když jíme zeleninu, jíme samozřejmě zemi, vodu, vzduch a snad i trochu ohně, a to vše okořeněné láskou a svárem. V našem žaludku se – pravděpodobně – živly nějak oddělí a nějak smísí v jiných poměrech tak, že vznikne maso, kost, vlas, krev atd.

Anaxagorás:

Když jíme zeleninu, jíme samozřejmě maso, kosti, dřevo, teplé, studené, zlato, stříbro, rostlinnou tkáň. V našem žaludku se jednotlivé počátky od sebe odloučí a každý přijde na své vlastní místo. Zlato, stříbro a podobné zbytečné počátky pak budou vyloučeny.

Leukippos z Milétu (500 – 440 př. n. l.)

- nevíme o něm téměř nic;
- jediný dochovaný zlomek:

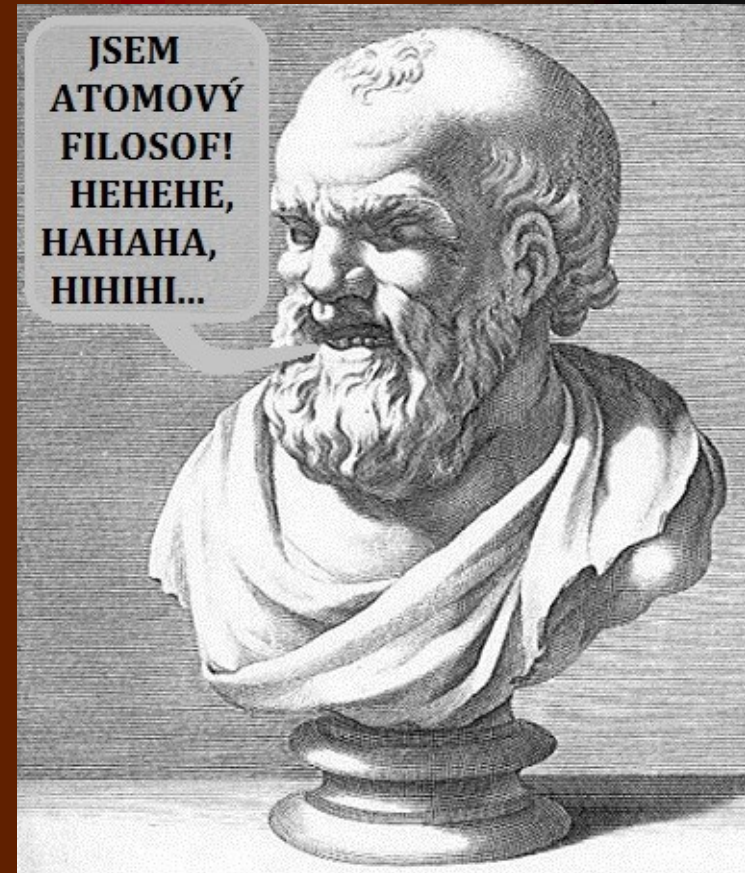
„Ani jedna věc nevzniká bez příčiny, ale vše vzniká z nějakého důvodu a nutnosti.“

→ první formulace zákona kauzality!

Démokritos z Abdér (cca 460 – 370 př. n. l.)

- žák Leukippa, „smějící se“ f.;
- spoluautor *atomismu*;
- vznik z ničeho je nemožný, ale popírat pohyb a mnohost je neudržitelné;
- na rozdíl od Parmenida předpokládal, že existuje nejsoucno – prázdný prostor!

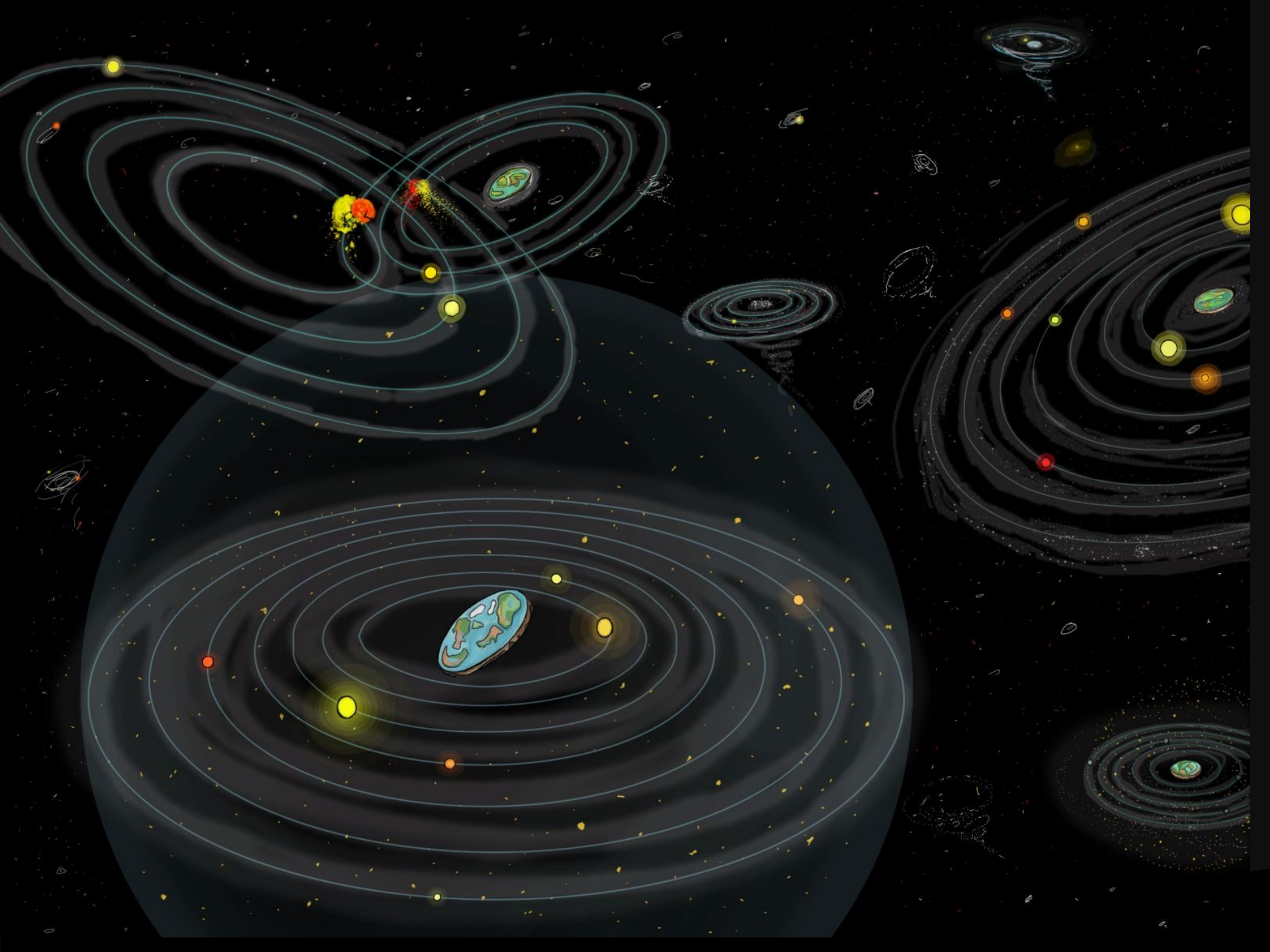

- atomy (*atomos* = „nedělitelný“) → to, co vyplňuje prostor;
- atomy jsou: neměnné, ze stejné látky, různě veliké, různě těžké a různých tvarů;
- vznik → spojení oddělených atomů, zánik → oddělení atomů;
- pohyb atomů není náhodný (vliv Leukippa), *náhoda* je jenom pojem pro naši nevědomost;
- i *duše člověka* je složena z atomů (velmi jemných, ohnivých), po smrti se atomy duše rozptýlí.

Atomistická kosmologie

„[Démokritos] říkal, že světů je nekonečně mnoho a že se liší velikostí. V některých prý neexistuje Slunce ani Měsíc, v některých jsou větší než u nás a v některých je jich více. Rozestupy mezi světy jsou prý různé a někde je světů víc, zatímco jinde méně. Některé prý rostou, jiné jsou v rozkvětu a jiné chřadnou a někde vznikají a jinde zase mizí. Zanikají prý v důsledku vzájemných srážek. Některé světy jsou prý bez živočichů, bez rostlin a úplně bez vlhka.“

Etika:

- blaženost spočívá v radostné spokojenosti a vyrovnanosti mysli (*euthymia*);
- ctností je umírněnost a pohrdání smyslovými požitky vs. požitkem rozumu ze sebe sama
- shoda s přírodou;

„Raději bych objevil jediný důkaz (v geometrii), než bych získal perský trůn.“

“Život bez slavností je jako dlouhá cesta bez hospod.“